WILEY

The Scandinavian
Journal of Economics

Review

Author(s): I. Hkr

Review by: I. Hkr

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 1 (1899), pp. 287-291

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3436877>

Accessed: 27-06-2016 07:08 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Wiley, *The Scandinavian Journal of Economics* are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Litteratur.

JOHAN VON ENGESTRÖM. *Om terminsaffärer i spannmål*. Aftryck ur kgl. landtbruksakademiens handl. o. tidskr. för år 1898.

Det är ingen öfverloppsgärning att inför en nordisk publik docera terminshandelns innebörd och ekonomiska betydelse, men uppgiften är i själfva verket ganska otacksam. Hvad som i detta ämne hittills skrifvits i våra trakter (och det är icke mycket), har af lätt förklarliga skäl haft en öfvervägande akademisk karakter, så till vida, som ingen af dem, hvilka sysselsatt sig med detsamma, varit i tillfälle att ur egen erfarenhet bedöma de företeelser han behandlat. Ty terminshandeln står till nordens handel i ett blott indirekt och ganska spändt förhållande. Dess stora segervinnningar känner och förstår man i regeln ej, vill knappast ens veta af dem; däremot får man då och då lära känna dess mindre lyckliga inflytande, då en nordisk köpman dukat under för frestelsen att hjälpa upp sin vacklande ekonomi genom att — på långt afstånd — deltaga i en spekulation, för hvilken han saknar alla nödiga förutsättningar, och slutligen måst för sina öfverraskade borgenärer uppgifva en stat, som genom sin häpnadsväckande »brist» helt naturligt hos dessa borgenärer framkallat ett begär efter att för framtiden tilltäppa källan till dylika oberäknliga förluster. Men det vore ett fåfängt hopp, om man trodde sig genom resolutioner eller lagar kunna häjda en riktning inom den stora handeln, hvilken på vissa områden totalt förvandlat grundvalen för köpmannens uppgift och villkor. Må vara, att den för oss här i Norden ännu ter sig såsom aflägsen oeh konstlad, eller att dess verkningar hittills för våra intressen varit mer störande än gagnande. Icke förty tvingas man af omständigheternas makt att räkna med dess tillvaro som en oundgänglig faktor. Därför

borde tiden snart vara inne att icke längre förblanda »terminshandel» med »terminsspel», icke längre fördöma, utan fastmera försöka behärska hvad som i själfva verket är en ekonomisk företeelse af genomgripande betydelse.

Herr von Engeströms afhandling återgifver — utan tvifvel i utvidgad form — ett föredrag, som af honom hölls i Kgl. Landtbruksakademien förlidet år, och den föreligger tyvärr endast i aftryck ur sagda akademis handlingar. Hans uppgift har varit att inför ett landbrukskunnigt auditorium förklara terminshandelns betydelse, särskildt för spannmålsomsättningen, och att skingra åtskilliga agrariska villfarelser, som i detta ämne visat sig ganska vanliga. Hans ståndpunkt är i allo fördomsfri och liberal; med rätt stor fullständighet och flit har han i naturlig följd ordnat de viktigaste synpunkter för ämnets belysning, och hans slutsatser bära prägeln af ett moget afvägande af meningsutbytet pro et contra. Å andra sidan får man ej anlägga en allt för sträng vetenskaplig måttstock på ett tillfällighetsarbete af detta slag. Både till form och innehåll vore åtskilligt att anmärka mot detsamma, om det skulle skärskådas ur litterär synpunkt. Därest förf. måhända senare skulle finna sig föranlåten att återupptaga denna undersökning och framlägga den som ett själfständigt ekonomiskt arbete, torde han nog finna nödigt att afhjälpa dess brist på pointering, öfvervinna sin fallenhet för korta tvärhuggna meningar — hvilka i ett muntligt föredrag äro förklarliga men försvåra läsningen — och måhända äfven i större utsträckning begagna sig af den omfattande, ständigt växande främmande litteratur, som belyser icke blott spannmålsterminshandeln, utan terminshandeln öfverhufvud från de mest olika synpunkter, teoretiskt och praktiskt, ekonomiskt och juridiskt. En och annan kritisk anteckning må det, då tidskriftens redaktion önskat göra afhandlingen till föremål för recension, tillåtas att här meddela.

Under det framställningen af spannmålshandelns historiska utveckling erhållit en oproportionerlig bredd (sid. 155—166) och en tämligen abstrakt form — ehuru den visst icke är ointressant — saknas åtskilliga för vår tid ojämförligt viktigare upplysningar om själfva terminshandelns ursprung och utbildning. Åtskilligt vore här att hämta ur *Ed. Jacobsons* holländska arbete (i tysk öfversättning: »Terminhandel in Waaren», Rotterdam 1889); men äfven hos andra finnas åtskilliga af förf. ej begagnade upplysningar om europeiska terminsmarknader i spannmålshandeln, t. ex. om Hamburg på 1700-talet, Stettin omkring 1830; Budapest borde såsom nutidscentrum ej heller glömmas. Med större utförlighet och noggrannhet skulle man önska se behandlad den för Norden särdeles viktiga, senaste

fasen i repressionspolitiken: tyska börslagen af 1896, både med afseende å dess förhistoria och i all synnerhet dess verkningar.

Det är t. ex. ej fullt korrekt, då förf. (sid. 172) framställer förhållandet så, som om denna lags ändamål »uteslutande vore att årnå en stegring i spannmålsprisen», under det att »terminsaffärer i värdepapper, petroleum, kaffe m. m.» äro tillåtna. Oppositionen mot terminshandeln inom tyska riksdagen var helt visst af agrariskt ursprung, men rekryterades nog äfven ur fraktioner, för hvilka allmänt social-etiska motiv voro afgörande. Och lagen drabbar (se dess § 50) terminsaffärer icke blott i spannmåls- och mjölprodukter utan äfven i bergverks- och industriella papper i allmänhet samt dessutom i alla lotter och aktier uti bolag, hvilkas kapital är mindre än 20 millioner mark. Hvad lagens resultat för spannmålshandeln angår, visas det riktigt hos förf., att spannmålsbörsens stängning skrufvat förhållandena 20 à 30 år tillbaka, så att hela Tyskland numera saknar den regulator, som förut fanns i Berlins börspris. Måhända borde detta understrykas ännu kraftigare. Mer än abstrakta undersökningar upplysa i detta afseende uttalanden af praktiskt folk som t. ex. svensk-norske konsuln i Berlin i hans årsberättelse för 1897 (se »Svensk Export» för 1898 sid. 111), där han yttrar: »Sädesprisen i Tyskland skulle antagligen ställa sig fördelaktigare för jordbrukarne, om ej genom den nya börslagen all terminshandel med spannmål blifvit upphäfd, och om ej genom vissa förvaltningsåtgärder varubörsen i Berlin hade blifvit försatt i verksamhet. . . . Hvilken oerhörd skada, som uppstår i hela det ekonomiska lifvet i Tyskland genom bristen af varubörsen i Berlin, kan ej statistiskt bevisas, men säkerligen komma jordbrukarne att äfven i lyckligare skördeår än det förflutna märka följderna af börslagen. . . . Köpmännen tyckas emellertid befinna sig rätt väl under de nya förhållandena, om de också förnekas att hafva offentliga sammankomster, men jordbrukarne komma däremot helt visst att under hvarje normalt år kämpa med ökade svårigheter vid en hastig försäljning eller afsättning af sina produkter till goda pris.» Nästan ännu skarpare uttalar sig danske konsuln i Berlin i årsrapporten för 1897. Det säges här bl. a., att provinsnoteringarna för spannmål ej hafva något värde, emedan de ej kunna gälla för någon bestämd standard-kvalitet och ej heller för större kvantiteter, och det tilläggas: »Att detta tillstånd är ofördelaktigt för landtmännen är klart som dagen. Förr gåfvo börsprisen för en bestämd standard-kvalitet dessa en fast stödjepunkt vid bedömandet af skördeprodukterna. Denna måttstock fattas nu, och landtmännen stå ensamma gent emot uppköparne i landsorten.

Dessa måste naturligtvis, i brist på terminsaffären och de fasta börsprisen, yrka på en större vinst än förr.» Troligen skall man från agrariskt håll icke jäfva dessa uttalanden, hvilka dessutom bekräftas af senare erfarenheter (se sålunda ett särdeles karakteristiskt omdöme af svensk-norske konsuln i Hannover af 22 febr. 1899, Svensk Export sid. 426). Med andra ord: det slag som agrarerna ämnat rikta mot börsintresset och »spekulationen», har drabbat dem själfva, men lämnat köpmännen skäligen oberörda.

Med ganska stor fullständighet och på det hela taget träffande genomgår förf. (sid. 173 ff.) terminshandelns fördelar, dess utjämnande inverkan på prisfluktuationer, dess förmåga att åstadkomma en tillförlitlig statistik öfver befintliga förråd, upplysningar om skördeutsikter m. m. och dess obestridda betydelse som riskförsäkring. Äfven bristerna och olägenheterna skildras korrekt, sålunda »jobberiet», faran för onaturlig inverkan på prisfluktuationerna samt kvalitetsförsämringen. En grundlig undersökning af terminshandeln skulle likväl i denna del säkert förutsätta djupare studier. Särskildt gäller detta frågan om terminshandelns betydelse för en tillförlitlig prisbildning — tydligen hufvudpunkten, då det gäller en ekonomisk dom om dess berättigande. Det föreligger med afseende å spannmålsprisen flere förarbeten af värde i detta afseende (således af prof. *Georg Cohn* i Heidelberg bl. a. i *Jahrb. f. Nationalökon. u. Statistik f. 1871 Bd 16*, samt angående förhållandena å Budapests börs af en österrikisk författare *David Kohn* i ett särdeles lifligt skrifvet men något advokatoriskt och icke helt igenom omsorgsfullt affattadt arbete: *Der Getreideterminhandel*, Leipzig 1891, prisbelönadt af ungerska vetenskapsakademien). Ännu torde det väl kunna anses vara en öppen fråga, i hvad mån de kapitalister, hvilka såsom reportörer och deportörer understödja terminshandeln och möjliggöra spekulationens vidmakthållande, verkligen äga objektivt grundade anspråk på att räknas som prisbildningsfaktorer. Just emedan deras intresse icke står i något påvisligt förhållande till behovet eller varumängden, utan är en kreditoperation af förmedlande natur (hvilket ej utesluter deras förmåga och afsikt att i ett gifvet fall verkligen leverera eller mottaga varan, därest sådant ej kan undvikas), skulle det kunna försvaras att säga, att de bidraga snarare till att grumla priset än till att konstatera det. Det må åtminstone ännu vara tillåtet att förhålla sig skeptisk med afseende på spekulanternas »demokratiserande» mission.

Ett kapitel, som äfven förtjänar en grundligare behandling än förf. bestått det, är läran om likvidationskassorna. Anmärkningarna om de-

samma (s. 170) synas ej fullt rättvisa. Kassorna äro i själfva verket för terminshandeln ej blott lika nödvändiga som clearinghouses för penningomsättningen, utan erbjuda just på grund af sin egenskap af offentliga inrättningar långt större trygghet äfven för jordbrukaren i egenskap af säljare än fria, oförmedlade aftal. De utgöra dessutom så att säga ett förkroppsligadt argument mot den mycket vanliga beskyllningen, att terminshandeln är svindel, emedan den ofta på en dag omsätter mycket mera spannmål, kaffe o. s. v. än hela världsbehållningen af dessa varor utgör. Ingen förebrår Londonbankernas clearinghouse, att det omsätter mycket mer i pengar än hela världens myntbehållning; tvärt om har det just sin stora betydelse i att bespara samhället omsorgen och utgiften för en orimligt stor metallbehållning. Men äfven i varuhandeln kan genom ömsesidigt utjämnande af motstående förpliktelser rörande samma materiella kvantitet omsättningen mångdubblas: därigenom ökas varans säljbarhet och både producenters och konsumenters intressen tillgodoses.

Det är helt naturligt men på samma gång betecknande, att förf. icke funnit anledning att inför en nordisk åhörarekrets ens antyda ämnets aktuella betydelse för nordens spannmålshandel. Vi stå troligtvis ännu, så egendomligt det låter, så godt som utanför hela denna rörelse, utan tvifvel emedan de nordiska länderna numera äro alldeles öfvervägande konsumenter af spannmål. Det kan vara anledning framhålla detta, då man i utländska arbeten som t. ex. hos *David Kohn* (anf. arb. sid. 69 och 164) finner Sverige inrangeradt bland terminshandelsländerna, särskildt med afseende å inländsk hafre och rysk råg. Sistnämnda författare vet likväl berätta, att terminsaffärer, då de förekomma på den skandinaviska halfön, bedrifvas mellan utländska exporthus genom dessas agenter å ena sidan och inländska importörer å den andra, uteslutande i ändamål att utgöra en riskförsäkring. Men till och med så uppfattad torde terminshandeln inom spannmålsbranschen ännu icke spela någon stor roll på nordiska marknader.

I. Hkr.

Undersökning af bagerierna i Sverige. På uppdrag af Kongl. Kommerskollegium och under dess öfverinseende verkställd af Johan Leffler.

Sedan 1896 års riksdag i anledning af en kungl. proposition i ämnet beviljat medel för anställande af arbetsstatistiska undersökningar under år 1897, uppdrogs utförandet af dessa undersökningar åt Kommerskollegium, och till föremål för undersökningarne bestämdes bagerierna inom